

ПРОБЛЕМИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ТА НАВЧАННЯ ЧЛЕНІВ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ

Тимошенко І.В.,
к.ю.н., доц. кафедри державно-правових дисциплін
Державного вищого навчального закладу
«Українська академія банківської справи
Національного банку України»

На сучасному етапі розвитку Української держави і суспільства проблема забезпечення прав і свобод особи набуває особливого значення. Суть цієї проблеми полягає у недостатньому їх забезпеченні, що виявляється як у певних складнощах в практичній реалізації деяких прав і свобод, закріплених в Конституції України, так і в незадовільному стані їх захищеності. Існуючий розрив між проголошеними в Конституції правами і свободами особи, а також закріпленими в ній гарантіями цих прав і свобод, та повсякденною практикою їх реалізації і захисту можна пояснити тим, що головні передумови ефективного забезпечення прав і свобод особи, якими є вільне громадянське суспільство і демократична правова соціальна держава, ще не склалися.

Виборчі комісії різного рівня є безпосередніми організаторами підготовки та проведення виборів в Україні. Враховуючи конституційний обов'язок держави захищати права та свободи особи (ст.3 Конституції України), діяльність виборчих комісій полягає в забезпеченні реалізації та захисті виборчих прав громадян. Про це йдеться в усіх законодавчих актах, що регулюють порядок підготовки та проведення виборів в Україні.

Чинне виборче законодавство покладає на виборчі комісії три функції правозахисного характеру:

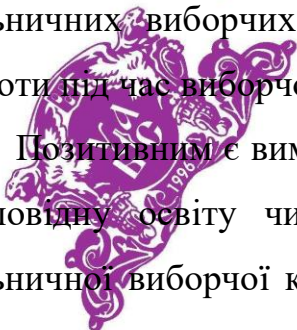
- забезпечення реалізації виборчого права;
- забезпечення захисту виборчих прав громадян;
- контроль за дотриманням виборчих прав громадян.

Забезпечення реалізації виборчих прав громадян є як правом, так і обов'язком виборчих комісій, тому, в цьому розумінні вони не тільки здійснюють(використовують) право, але й одночасно його виконують. Отже, рівень фахової підготовки та професійних навичок членів виборчих комісій має відповідати тим функціям і задачам, що покладаються на виборчі комісії.

Систематичні зміни виборчого законодавства, в результаті яких міняються способи формування виборчих комісій, порядок їх діяльності, вимоги до їх членів та повноваження, призвели до того, що на сьогоднішній день в Україні відсутні професійно підготовлені потенційні члени виборчих комісій. Цьому сприяють також складна демократична ситуація в країні, зменшення чисельності населення працездатного віку, а економічна криза 2008-2010 рр. підвищила кількість сімей, в яких зайняті обидва з батьків, що скоротило резерв членів комісій. Окрім цього, збільшення часу, необхідного для проведення виборчих процедур, низька оплата праці, складне виборче законодавство та посилення політичної боротьби призвели до того, що інтерес до суспільного життя зменшується, а вимоги до членів виборчих комісій збільшуються, на них покладається більша відповідальність, а перед ними ставляться все більш серйозні задачі, які вони не завжди здатні виконати. Усі ці фактори впливають на способи залучення та підбору кадрів для виборчих комісій.

Виборчі закони чітко прописують вимоги до членів Центральної виборчої комісії, секретарів комісій та встановлюють перелік тих осіб, хто не має права бути членом виборчої комісії, однак законодавством України не встановлено жодних кваліфікаційних вимог до рядових членів окружних/територіальних та дільничних виборчих комісій, що негативно відбивається на якості їхньої роботи під час виборчого процесу.

Позитивним є вимога вказівки на досвід роботи у складі виборчих комісій, відповідну освіту чи підготовку у поданні щодо кандидатур до складу дільничної виборчої комісії на президентських виборах, а також нова вимога запровадження спеціального навчання у встановленому Центральною виборчою комісією порядку для роботи на керівних посадах у складі окружної

виборчої комісії на парламентських виборах осіб, які претендують на посаду голови, заступника голови та секретаря окружної виборчої комісії (абз. 1 ч. 7 ст. 26 Закону України «Про вибори народних депутатів України» від 17.11.2011 р.). Дана норма набирає чинності з 1 січня 2013 року. Однак, зазначені заходи не є достатніми для забезпечення ефективної роботи виборчих комісій (зокрема рівня окружної або територіальної), оскільки зарубіжний досвід свідчить про необхідність залучення до виборчих комісій осіб, які мають практичний досвід юридичної діяльності, зокрема, це судді, які в обов'язковому порядку входять до складу виборчих комісій у Бельгії, Польщі, Румунії, Литві, Македонії, предстаники Міністерства внутрішніх справ у Німеччині, Мексиці, особи з юридичною освітою – у Литві, Польщі, Естонії та ін. Входження таких предстанників до складу виборчих комісій автоматично підвищує їх статус та гарантує високий рівень дотримання законодавства і забезпечення реалізації виборчих прав громадян.

Проведення навчання та тренінгів для членів виборчих комісій є визначальним фактором їх ефективної та успішної роботи. Організація навчання членів виборчих комісій на сьогодні є у переліку повноважень Центральної виборчої комісії і окружних/територіальних виборчих комісій. Центральна виборча комісія організовує навчання членів окружних/територіальних виборчих комісій, а окружні/територіальні виборчі комісії – організовують навчання членів дільничних виборчих комісій. Але сам процес навчання членів виборчих комісій у чинному законі не виписаний. Відсутні норми, які б визначали, як здійснюється навчання членів виборчих комісій, як ліцензуються заклади, які здійснюють навчання членів виборчих комісій, якими є підтверджуючі документи проходження такого навчання. Народний депутат Б.Ключковський ще у 2008 р. подав на розгляд Верховної Ради України законопроект, у якому переважна частина вказаних питань врегульовувалась, однак, подальшого розгляду та прийняття даного законопроекту не відбулось.

На сьогоднішній день питання навчання членів виборчих комісій здебільшого покладається на суб'єктів подання цих кандидатур, Центральну виборчу комісію, окружні виборчі комісії та неурядові організації. Зокрема, для прикладу, активною у цьому напрямку була діяльність Центральної виборчої комісії та Агентства США з міжнародного розвитку «Сприяння організації виборів в Україні» (АМР США) у 2002-2006 роках та з Координатором проектів ОБСЄ в Україні у 2009-2010 рр.

Актуальною на сьогоднішній день є проблема правової освіти та спеціальної підготовки членів виборчих комісій з огляду на надане право членам виборчих комісій складати протоколи про адміністративні правопорушення. Вирішенням цього питання може бути зобов'язання кандидатів та політичних партій, які подають кандидатури для формування відповідної комісії, проводити спеціальне навчання потенційних членів виборчих комісій та рекомендувати їх на посаду лише після проведення певної атестації чи отримання відповідного сертифікату, а на законодавчому рівні перспективним має стати регулювання комплексної системи навчання членів виборчих комісій (початок вже покладений – у першому читанні прийнятий вже згадуваний законопроект № 2787 «Про попередню підготовку членів виборчих комісій») із одночасним наділенням відповідальних суб'єктів обов'язками щодо попередньої підготовки своїх кандидатів.

Навчання та тренінги майбутніх членів виборчих комісій має також важливе психологічне значення, оскільки особа приходить у комісію підготовленою до практичної діяльності і тому почувається достатньо впевнено. Не менш важливою є така підготовка і для формування ділових партнерських стосунків між членами комісії без огляду на керівні посади та партійну приналежність.

Важливо надалі розвивати нові технології масового навчання організаторів виборів. У недалекому майбутньому вирішальну роль зможуть відігравати інтернет-технології дистанційного навчання.

Тимошенко, І.В. Проблеми фахової підготовки та навчання членів виборчих комісій [Текст] / І.В. Тимошенко // Публічне та приватне право: шляхи вдосконалення законодавства і практики : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (09-10 березня 2012 р.). Т.1. – Харків : ГО "Асоціація аспірантів-юристів", 2012. - С. 59-61.